

(E)Tuğg.Doç.Dr. Oktay BİNGÖL

ABD-Türkiye İlişkilerinde Değişim: Stratejik Ortaklıktan Çevreleme ve Angajmana (containgement)

2015’den beri bir asırlık geçmişinin en sorunlu dönemini yaşayan Türkiye-ABD ilişkilerinde kronikleşen ve kanayan sorunlar var. PYD/YPG’ye iki tarafın zıt yaklaşımları, Türkiye’nin Rusya ile başta S-400 alımı olmak üzere stratejik iş birliği, Doğu Akdeniz’de ABD müttefikleri ile Türkiye arasındaki çok uluslu enerji şirketlerinin de dahil olduğu gerilim, Türkiye’nin NATO’da veto kartını kullanması, Türkiye’de bazı ABD konsolosluk/büyükelçilik çalışanlarına ve vatandaşlarına karşı açılan davalar, ABD’nin Türk hükümet yetkililerine/kurumlarına yaptırım kararları ve devam eden davalar Biden yönetiminin devraldığı anlaşmazlıkların bazıları.

Biden döneminde Amerikan dış politikasında olası değişimler, “ABD Dış Politikasında Değişim Sinyalleri: Küresel Demokratik Liderlik, Çin ve Pekiştirilmiş Çevreleme” konulu yazımızda mercek altına alınmıştı. ABD Ulusal Güvenlik Stratejisini gözden geçirme sürecini başlatan Geçici Rehberde; Biden yönetiminin önümüzdeki süreçte demokrasilerle stratejik ortaklık ilişkisi içinde iş birliği yaparken, demokrasiden uzak devletlere jeopolitik konumlarından dolayı “koşulsuz destek” ve “açık çek” vermekten ziyade demokratik değerleri benimsemeye teşvik ve gerektiğinde zorlayacağı öne çıkan temalardı. Ayrıca ABD’nin itibarını ve küresel liderliğini sürdürmesi için ortaklarına güven vermesi, rakiplerine ise, diplomasi sonuç vermediğinde, cezalandırma ve yaptırım kararlılığı sergilemesine de vurgu yapılmaktaydı

Diğer taraftan, ABD’de çeşitli düşünce kuruluşlarında ve etki düzeyi yüksek medya kanallarında Türkiye-ABD ilişkilerinin geleceği hakkında yayımlanan çok sayıda analizde;

• Trump’ın başkanlığındaki son dört yılda ABD-Türkiye ilişkilerine bir dizi ciddi krizin damgasını vurduğu, Trump’ın Türk hükümetinin taleplerini kişisel çıkarlarıyla karşılama istekliliğinin krizlerin bir kısmının tırmanmasını engellediği ancak sorunların nedenlerini ortadan kaldırmadığı gibi derinleştirdiği ve kalıcılaştırdığı,

• Mevcut durumda iki tarafın birbirini müttefik olmaktan çok stratejik bir tehdit olarak gördüğü,
• ABD için Türkiye ile ilişkilerin bir zamanlar “stratejik ortaklık” ve “model ortaklık” şeklinde tanımlanan eski seviyesine getirilmesinin imkânsız olduğu,

• Biden yönetimi için en iyi seçeneğin; Türk ve ABD hükümetleri arasındaki çatışmanın çözülmesinden umudu kesip çatışma davranışlarının ABD’ye zarar vermeyecek şekilde azaltılması olması gerektiği, ortak bakış açıları olarak öne çıkıyor.

Biden yönetimi görevde üçüncü ayını doldururken Türkiye'ye yönelik bazı adımları yukarıdaki tespitlerle paralellik taşıyor ve ilişkilerin seyri konusunda fikir veriyor. ABD, Doğu Akdeniz'deki gerilimde Ocak ayından itibaren açıkça Türkiye'nin karşısında yer almaya başladı ve doğal gaz piyasasını düzenlemek için Türkiye'nin dışlanarak bölge ülkelerince kurulan Doğu Akdeniz Gaz Forumu'na resmi katılım başvurusunda bulundu. Mart ayında ise ABD ve Yunanistan tartışmalı bölgelerin bitişik sularında uçak gemisi ve onlarca denizaltının yer aldığı müşterek deniz tatbikatı icra ettiler. Bu arada ABD, Yunanistan ile yeni üsler konusunda görüşmeler yapmaya başladı.

ABD aynı zamanda, Türkiye'nin S-400 alımı nedeniyle yaptırımları 7 Nisan'da yürürlüğe koydu. Böylece bir zamanlar stratejik ortaklık ilişkisinin gereği olarak sınırlı da olsa teknoloji transfer edilen Türk Savunma Sanayinin üst düzey yetkilileri ve Kurumun kendisi stratejik yaptırımlara konu oldu. ABD'nin Biden ile birlikte PYD/YPG'ye desteği de artmaya başladı. Önceki dönemlerde YPG'ye olumlu yaklaşan yetkililer Biden yönetiminde kritik görevlere geldiler.

Buraya kadar yapılan inceleme Biden yönetiminin Türkiye'ye yönelik takip edeceği stratejinin genel esasları hakkında önemli ipuçları veriyor. ABD, artık Türkiye'nin iş birliği olmaksızın bölgesel stratejilerini uygulamaya ve hedeflerini gerçekleştirmeye yönelmektedir. Bu çerçevede ABD'nin askeri tesisleri için Yunanistan, Güney Kıbrıs, Ürdün, Kuzey Suriye ve Kuzey Irak dahil alternatifleri şekillendirmesi ve Türkiye'deki İncirlik Üssünü tamamen terk etmeyi de gündemine alması olasıdır.

ABD, NATO'ya etkinlik ve gayret birliği kazandırma düşüncesi kapsamında Türkiye'nin NATO'dan çıkarılmaya çalışılmasından ziyade, NATO'da üyelerin veto yetkisini bypass edebilecek kurumsal düzenlemeler ve yeni girişimler/uygulamalar geliştirilmesi beklenmelidir.

ABD'nin özellikle Doğu Akdeniz'de ve Kuzey Suriye'de, Türkiye'yi kuvvet konuşlandırarak esirgeme yoluyla caydırmayı/engellemeyi yaygın bir strateji olarak uygulamaya çalışacağı, bununla koordineli olarak, ekonomik ve ticari yaptırım vb. askeri olmayan cezalandırma stratejilerine de başvurabileceği tahmin edilmektedir. Biden yönetiminin, bu zorlayıcı tedbirlerle birlikte, iş birliği için koşullu olarak kapıyı açık bırakabileceği, Türkiye'de hükümetin geri adım atması ve pragmatik dönüşler yapması durumunda esirgeme/cezalandırma tedbirlerini kademeli olarak gevşetip temkinli bir ilişkiyi sürdürmesi beklenmelidir.

Sonuç olarak; gelinen aşamada ABD'nin Türkiye'yi bir şekilde "çevrelemeye" çalışacağı görülüyor. Bu strateji içinde caydırma ve cezalandırma hamleleri sıklıkla gündeme gelebilecektir.

ABD Savunma Bakanlığı tarafından Türkiye'nin F-35 programından çıkarıldığının resmen bildirilmesinden birkaç gün sonra, Biden'ın 24 Nisan günü yaptığı konuşmada 1915'in olaylarını "Soykırım" olarak nitelemesini de bu kapsamda değerlendirmek gerekir. Ancak bu durum iki ülke arasında "alım satım ilişkisinin" hiç olmayacağı anlamına gelmiyor. Yeni ilişki tarzı, çevreleme ve iş birliği arasında yeni bir modeldir. Bu modele ABD akademik çevrelerinde şimdiden isim verilmiş gibi: Çevreleme ve Angajman (Containgement).

Bu belgede yer alan hususların tüm sorumluluğu yazarlara ait olup MSE'ye üyelerini bağlamaz.

Bu belgenin her hakkı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu esasları çerçevesinde MSE'ye aittir.

Alıntılarda <http://merkezstrateji.com/> uzantısının verilmesi, belgenin tamamına ulaşılabilmesi için zorunlu tutulmuştur.